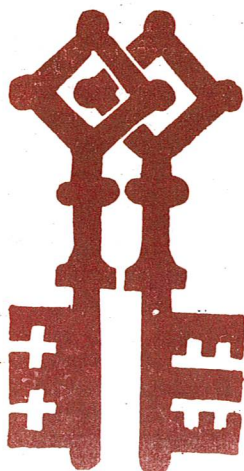
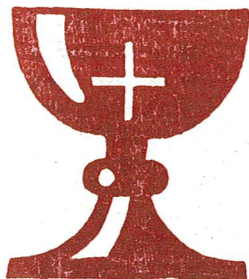
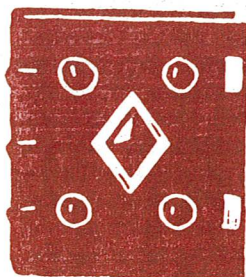

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

2/1989

ISSN 0903-6113

ANIMA CHRISTI – gammel latinsk bøn

ANIMA Christi, sanctifica me,
Corpus Christi, salva me,
Sanguis Christi, inebria me.
Aqua lateris Christi, lava me,
Passio Christi, conforta me,
O bone Jesu, exaudi me.
Intra tua vulnera absconde me,
nepermittas me separari a te,
Ab hoste maligno defende me.
In hora mortis meae voca me,
et jube me venire ad te,
Ut cum sanctis tuis laudem te:
In saecula saeculorum. Amen.

Oversat:

Kristi sjæl hellige mig!
Kristi legeme frelse mig!
Kristi blod opildne mig!
Vandet af Kristi side rens mig!
Kristi lidelse styrke mig!
O gode Jesus, bønør du mig!
I dine sår du skjule mig!
Lad mig ej blive skilt fra dig!
For fjendens vold beskyt du mig!
I dødens time kald på mig!
Og lad mig komme hjem til dig!
For at jeg kan love og prise dig
med dine helgen til evig tid. Amen.

Latinsk og dansk tekst
efter Salme- og Bønnebog,
København 1961.

EN HØJKIRKELIG BESØGER INDIEN

JEG har rejst ikke så lidt i mit liv, men vel kun een gang været på en almindelig turistrejse. Ellers har det altid — for at bruge et udtryk af præsten og forfatteren Peter Schindler — været en slags »religiøs opdagelsesrejse«, på opdagelse i den store kirkes forunderlige verden. Det har selvfølgelig også givet oplevelser af naturen, af folkelivet og af kunstens verden; men det vigtigste var altid at opleve Guds kirke i dens store mangfoldighed.

På min sidste rejse — i februar 1988 — var det ikke blot kirken, men religionernes brogede verden, jeg fik indblik i under et par ugers ophold i Indien. Hvor jeg på andre rejser gerne var i kirke daglig, ja ofte flere gange hver dag, blev det nu især hindutempler samt enkelte moskeen, jeg næsten dagligt besøgte. Man kan godt undre sig en smule over, at det er ved begge disse religiøse »helligdomme«, at man bogstaveligt følger de ord, som Gud Herren engang sagde til Moses: »Drag dine sko af dine fødder; thi det sted, du står på, er hellig jord«. Det blev til endeløse vandringer på strømpefødder på hårde, ujævne og ofte brændende varme fliser.

Officielt drejede det sig om en studietur, arrangeret af »Nationalmuseets Venner« med to hovedformål: dels besøg i de to gamle danske tropekolonier Trankebar og Serampore udenfor Calcutta og dels besøg især i indiske templer, alt under meget dygtig historisk og kunsthistorisk ledelse. Helt bevidst rejste jeg ikke til Indien på en tur arrangeret af DMS. Det ville jeg ikke bruge penge til, for så ville jeg have haft alt for meget af vores triste Folkekirke med på slæb; jeg nød at være fri derfor!

Nu har nogle måske allerede taget en kritisk mine på: »Hvad bilder den præst sig ind, hvis han tror, han kan fortælle noget nyt efter 14 dage i Indien?« Hertil kan der bemærkes adskilligt. Biskop Axel Malmstrøm udsendte i 1940 efter en rejse derud en hel bog: »En Indiens-

færd«. Det var dengang, man ikke generede sig for at tale om »hedenskabets mørke« og om »de stakkels indere«. En mere moderne dansk biskop, Thorkild Græsholt udsendte i 1977 en dygtig lille bog med baggrund i sin tid som missionær i det samme land: »Hinduisme«, men han vogtede sig selvfølgelig for på nogen måde at udtale sig i den retning! Denne store forskel endda mellem en slags »fagfolk« på området kan måske give en smule berettigelse — ikke til, at jeg fortæller »nyt fra Indien«; men at jeg fortæller noget om, hvordan denne nye verden virkede på mig! Hvad fornemmede og oplevede jeg, da jeg med alle »antenn« oppe for første gang trådte ind i, hvad man i gamle dage kaldte en »hedensk« verden?

Det var et virkeligt eksistentielt spørgsmål for mig, hvordan jeg som kristen ville reagere overfor alt det nye, jeg skulle møde. Når jeg bruger det stærke udtryk »eksistentielt«, har det især den bestemte årsag, at jeg aldrig har kunnet glemme Kaj Baagø skæbne. Han rejste til Indien for at blive professor ved et theologisk college, efter at han havde skrevet den fine doktorafhandling: »Magister Jacob Christian Lindberg«. I denne bog om Grundtvigs store discipel får man et klart vidnesbyrd om, hvor nær de gammel-grundtvigske stod megen dansk højkirkelighed i dag. Men Kaj Baagø mistede som bekendt troen derude, og noget i mit sind bærer stadig over det. Da det skete for snart et kvart århundrede siden, var jeg dybt forarget, ja ikke over ham, men over danske præster, der bad ham tale i deres konventer om, hvorfor han ikke troede mere. Det var interessant at møde en »apostata«, en frafalden! Han døde for et års tid siden som indehaver af en af de højeste stillinger, som denne verden kan give, som ambassadør netop i Indien. Jeg kunne ikke lade være med at spørge om hans begravelse og fik at vide, at han efter indisk skik var blevet brændt, og hans

aske strøet i Indiens floder. En dansk theolog fortalte mig, at det »kun« var troen på kirken, Baagø mistede! Men hertil kan der henvises til et fornemt theologisk udsagn netop i Baagø disputats (s.336), et paa een gang enfoldigt, grundtvigsk, højkirkeligt, ja ægte katolsk svar af den oplyste bonde Larsen Skræppenborg. F.eks. disse ord: »... tror vi ikke på kirken, så tror vi heller ikke på Vor Herre, for Vor Herre har ej talt med os uden gennem Kirken....«.

Alt dette for at vise, hvad der lå i sinde ved mødet med denne helt fremmede verden, ikke blot nysgerrighed, men også en vis ængstelse: Hvorfor er det store Indien stadig ikke blevet et kristent land? Selvfølgelig havde jeg i årenes løb læst en hel del om indisk religion og hørt utallige »missionsforedrag« med påfølgende lysbilleder og film der udefra. Men nu skulle det på en særlig måde dreje sig om realiteterne: hvad jeg kunne se for mine øjne af indisk religion i praksis blandt selve folket! Hvordan gik det så? Blev jeg forarget og frastødt eller imponeret og draget? Egentlig ikke noget af delene. Forstå mig ret — nej det kan vel kun forstås som overlegenhed og hovmod, hvad der så ikke er noget at gøre ved, når jeg siger, at jeg på en mærkelig måde følte mig glad, lettet og befriet ved dette møde. Trods de folkekirkelige ruiner herhjemme blev jeg endnu mere taknemmelig for den tro, den »religion«, der af Guds nåde er blevet min! — Mit forsøg på at vise netop dette vil jeg forede i en række punkter eller glimt.

1) Af dygtige indiske guider fik vi lange forklaringer på de uendeligt lange rækker af billeder, ofte flere rækker over hinanden, der er malet på templernes vægge. Og på snart lige så mange skulpturer, igen i mange rækker over hinanden, især på de vældige tårne, som de fleste tror, er selve templet, men kun er delvis tomme portbygninger til de ofte udstrakte tempelarealer. Jeg brugte ordet »uendelig«, hvad selvfølgelig ikke er korrekt; men det påstås, at et bestemt tempelkompleks skulle indeholde en

million billeder! Altsammen gengiver dele af den hinduistiske mytologi i dens mangfoldighed af variationer. Var det egentlig så mærkeligt, at jeg atter og atter kom til at tænke på, hvor uendelig *enkel* den kristne »mytologi« er i sammenligning dermed? Hvilken enkelthed, klarhed og skønhed er der ikke over Bibelens skabelsesberetning, og hvor ligegyldigt det professorale påfund, at der skulle være *to*? I hinduismen må de vel tælles i snese?

Og hvor enkel er ikke den kristne »syndefaldsmyte« for nu at bruge dette belastede ord? Helt det samme gælder den kristne lære om inkarnationen, fødslen af Guds enbårne Søn ved den virkelige, historiske Jomfru Maria og de få nøgternt fortalte hændelser i forbindelse dermed. Det samme gælder beretningerne om offerdøden på Golgata, de ganske få linjer om nedfarten til dødsriget og de mange — man fristes til at sige — autentiske beretninger om opstandelsen og himmelfarten. Hvor enkelt altsammen — det var, hvad jeg kom til at tænke igen og igen — hvad jeg da også sagde til mine medrejsende. Og alligevel har teologer i den sidste menneskealder evindeligt snakket om nødvendigheden af »afmytologisering« af vores i sammenligning med hinduismen så enkle tro! Det er ikke andet end ren og skær rationalistisk skrivebordsteologi helt udenfor det virkelige liv. Nej, så hellere, som Reginald Prenter gjorde det engang, tale om en nyttig »op-mytologisering«. Det er det helt moderne Indien med den højeste intellektuelle udrustning, med atom-bomber og fjernsyn, der stadig lever midt i denne overvældende mytologi.

Det samme kunne fornemmes helt generelt: Hvor er den kristne »religion« i det hele taget enkel og ligetil! Jeg indrømmer, at sådan fornemmes det ikke altid herhjemme, når man tænker på store dogmatiske håndbøger, undertiden i flere bind. Troens fjender kan undertiden tale spottende om dette tilsyneladende vældige system. Men på den anden side kan helt den samme tro dog og-

så fremstilles i korte katekismer og bekendelser. Bortset fra moderne afsporet kristendom er der jo også en forunderlig ensartethed mellem alle former for kristendom i de snart 2000 år. Derimod indrømmer selv den mindste håndbog, at hinduismen rummer utrolige modsætninger, så det ofte kan være svært at se, at det er den samme religion. Den har altid med en forbavsende tolerance kunnet optage uhyre meget forskelligt i sig.

I et af rejsens hotelværelser lå der i et skab et engelsk Ny Testamente samt en engelsk oversættelse af det berømte hinduistiske helligskrift Bhagavadgita. Egentlig var det noget af en oplevelse blot at se disse to ret små bøger ved siden af hinanden, for de lå der tilsyneladende som kildeskrifter til hver sin religion. Men sådan forholdt det sig i virkeligheden kun med hensyn til Ny Testamente, for her kan man faktisk finde hele kirkens tro! Men hvor skønne religiøse passager, der end kan findes i den indiske bog, udtrykker den dog kun en utrolig lille del af hinduismens brogede verden, og den er totalt ukendt af et overvejende flertal af »praktiserende» hinduer. — Jo, hvor er gammeldags kristendom dog enkel i sin uendelige visdom — med Jesu ord også »åbenbaret for de umyndige»!

Man kan ikke få forevist noget fra templernes brogede verden uden atter og atter at høre ordet »inkarnation». I en række tilfælde burde det vist snarere hedde »manifestation», for den overvældende mængde af billeder udtrykker gerne de mangfoldige »skikkelser», som man ser guderne i: som væsener med mange arme eller hoveder, som halvvejs dyr eller helt i dyreskikkelse lige ned til den for os modbydelige rotte! En dag hørte jeg en af mine rejsefæller sige: »Den gud må jeg have et billede af, for han er så menneskelig!» Jeg er stadig skamfuld over, at jeg ikke fik sagt: »Det er netop det fine ved kristendommen, vores religion, det helt vidunderlige, at »vores gud, nej den ene og sande Gud, alle tingsskaber blev helt menneske, så

vi virkelig kan kende ham!»

2) Ikke så få gange blev jeg dog også slået af visse »ligheder» eller analogier med vore egen »religion». Mit indtryk var, at de fleste templer havde en mindre bygning, som vi på dansk ville kalde »det allerhelligste». Et tempelkompleks kunne undertiden være en hel by med den ene høje mur uden om den anden, så man gik gennem en række store porttårne. Der var en mængde huse og butikker, der kunne være tusind ansatte ved måske 100 mindre templer indenfor murene; men der var gerne et bestemt rum, måske med forgyldt tag, hvor det vigtigste offer blev foretaget. Ved forskellige altre kunne vi se mennesker komme med deres små »ofre» og få dem velsignet tilbage. Undertiden kunne jeg ikke lade være med at tænke på den frembærelse af brød og vin, som menigheden i den kristne kirke mangfoldige steder bærer frem til alteret under det såkaldte »offertorium». Vi så præsten dele »elementer» af brød og forskellige urter ud til den lille gruppe, der stod omkring alteret. Hinduismens tolerance er så stor, at hvide turister næsten skulle passe på ikke også at modtage det — eller blot af præsten blive tegnet med et mærke på sin pande.

Langs den hvide strand nedenfor Christian den 4.'s fæstning, Dansborg, så man altid en smal sort stribe. Idag, som da Trankebars fæstning blev bygget i 1620, ja i århundreder før, sejlede fiskerne hver morgen, hvis brændingen ikke var for stor, til havs med deres utroligt skrøbelige både. Men inden denne daglige gerning begyndes, tænder fiskerne en lille offerild på stranden; det er forklaringen på den sorte stribe. — Jamen udtrykkes ikke hermed en lignende overgivelse af livet til Gud, som kendes i den bøn, katolske fiskere i Bretagne beder i en tilsvarende situation: »O Gud, dit hav er så stort, og vor båd så lille. Forbarm dig over os og hjælp os!»

3) Nogle af disse sammenligninger kan en kristen vel slet ikke lade være med at gøre ved mødet med denne frem-

mede religiøse verden? Her vil jeg omtale noget, som jeg drister mig til at kalde »meningsløsheden», at så meget synes at være »gået over gevind» især i de meget store tempelkomplekser. Det sker ikke så sjældent, at nogle udtrykker deres forargelse over de kristne kultbygningers storhed og »flothed»; men selv Peterskirken i Rom må kaldes udpræget puritansk i forhold til mangfoldige hindutempler! »Gud ser dem!» — sådan lyder det egentlig opbyggelige svar, hvis vi undrer os over billeder og skulpturer så højt oppe i kristne kirkebygninger, at intet menneske kan se dem. Men en mere end hundreddobling af den slags på mange hindutempler får opbyggeligheden til at visne hen, og man gribes i stedet af en følelse af meningsløshed. Væg- og loftsmalerier i kristne gudshuse, ofte kaldet »fattigmands-bibelen» giver også god mening. Men i disse templer er der jo ingen, der ser på det helt vanvittigt store antal af billeder — bortset fra nogle turister, der trætte og adspredte hører på deres guide.

Og så myldrer det jo altid af mennesker i Peterskirken; der sker noget hele tiden. Hinduismen har ikke en fast ugentlig helligdag, men derimod lejlighedsvis store fester, hvor de vældige arealer måske bliver fyldt af mennesker. Til daglig virker de i forhold til deres størrelse mærkeligt tomme; »tilbedelse» eller »meditation» — for at bruge et af tidens modeord — så vi ikke meget af. Glemmes må det selvfølgelig ikke, at hvert hjem har sit husalter eller sine helige billeder. Hvor næsten håbløst svært det er at trænge ind i hinduismen, får man et stærkt indtryk af ved at læse Arthur Koestlers bog »Lotusen og Robotten». Her får man ting at vide, som missionærerne aldrig omtaler — heller ikke Græsholt i sin bog.

4) Og dog vover jeg at fortælle lidt om de mange templer, der er helliget frugtbarhedskulten! I det herværende store bibliotek var for nogle år siden et flot engelsk billedværk anbragt på en så fremtrædende plads, at man vanskeligt

kunne lade være med at kigge i den. Bogen handlede om det mest berømte eller »berygtede» af den slags hindutempler — måske det i Konorak, som Græsholt nævner. Turisterne strømmer til det, fordi dets lange rækker af relieffer ifølge almindelig sprogbrug må kaldes klart pornografiske. Johannes Aagaard fortalte engang i et foredrag om sin overraskelse over, hvor almindeligt dette var selv i beskeden landsbytempler. Da han nævnte det for en dansk Indien-missionær, fik han det svar, at han godt kendte det: »men sådan noget kan man da ikke fortælle om i et missionshus!»

Den slags så vi ikke noget af; men derimod kunne vi i et almindeligt Siva-temple se — ja igen må jeg sige endeløse rækker af fuldkommen ens sorte stiliserede skulpturer på ca. 1/2 meters højde af det mandlige kønsorgan, fallos. I en lidt kortere række var der tilsvarende skulpturer af det mandlige forenet med det kvindelige organ. I »det allerhelligste» så man en præst gøre tjeneste ved et alter med den samme skulptur, dog langt større, og flere unge par stod foran det.

Græsholt har ret i, at det ikke giver umiddelbare seksuelle associationer» at se tingene på den måde. Der er en vis »saglighed» over det altsammen; frugtbarhed er jo en nødvendighed også for menneskeslægten. Alle glæder vi os umiddelbart over frugtbarhed i mark og have; landmændene glæder over den i stalden. Nej, jeg var ikke forarget; men jeg havde faktisk ondt af »de stakkels indere» — hvad Koestler i hvert fald også havde på det punkt. Bibelen fornægter aldrig det seksuelle og taler smukt om dets forbindelse med kærligheden. Igen havde jeg en sær fornemmelse af, at noget sandt og naturligt var »gået over gevind» i hinduismen — f.eks. i sammenligning med bryllupsfesten i de kristne gudshuse!

Her modtages det seksuelle jo som Guds gode gave, og velsignelse nedbedes over det unge pars konkrete, fysiske delagtiggørelse deri. Parret og alle de tilste-

deværende ved, hvad der skal ske, selv om den kristne præst ikke mere som i ældre tid også velsignede ægtesengen. Når det samtidig er tradition, at »den kristne religion» tager imod kærlighedens frugt, barnet så hurtigt som muligt efter dets fødsel, skulle selve sagen da være udtrykt tydeligt nok! Der går sikkert en linie fra de almindelige Sivatemplers endeløse rækker af stiliserede skulpturer til de templer, der af »pornografiske» grunde er blevet turistattraktioner, og disse templer minder vel om, dengang erotikken blev praktiseret i direkte forbindelse med gudsdyrkelsen — hvad ifølge Græsholt kan ske endnu. Men da er vi jo som bibellæsere på kendt grund, for det var netop denne hedenske form for gudsdyrkelse, Israels folk atter og atter blev fristet af — og advaret imod af Gud.

5) Helt bevidst har jeg kun fortalt om, hvad man kunne »se» — mine indtryk fra templerne og det liv, der udfoldedes der. Selve hinduismens filosofi eller åndelige indhold kan man jo læse om i enhver håndbog, og glimt deraf har de fleste vel mødt i diverse »missionsforedrag». Egentlig møder vi hovedsagen fremstillet i største korthed i en fin Randbemærkning i Kristeligt Dagblad den 14. oktober af Rudolph Arendt. Den handler især om reinkarnationslæren, der i en udvandet form breder sig i Vesten i vor tid, ja endda smitter præster i Folkekirken! Denne lære og den dermed sammenhængende lære om »karma», den ubrydelige kæde af årsag og virkning er i store træk fælles for buddhisme og hinduisme. Alt er under gengældelsens lov; det liv, man lever nu, har man selv fortjent, så der er ingen grund til at gøre oprør — heller ikke politisk. Man har blot at håbe på en genfødsel til en bedre eksistens i et kommende liv. Det er vel en af konsekvenserne af denne »lære», at man i det land næsten overalt kan se en utrolig fattigdom lige ved siden af umådelig rigdom? Det første bærer man med resignation, det andet med tilfredshed, for begge dele er lige

fortjent. I Calcutta passerede vi et sted nogle hypermoderne huse, hvis kolossale pris vi fik oplyst; men man skulle nok være tilhænger af reinkarnationslæren for at kunne holde ud at bo der, for den daglige udsigt var det værste slumkvarter!

6) På denne »religiøse opdagelsesrejse» så vi dog ikke blot templer og moskeer, men besøgte også en del kristne gudshuse, foruden de mange, vi så glimt af på busture gennem landet. I Madras besøgte vi St. Thomaskirken, hvorved vi blev mindet om de såkaldte »Thomas-kristne», der ifølge overleveringen skulle gå tilbage til apostlen Thomas, der skulle have lidt martyrdøden på et bjerg udenfor Madras, og hvis jordiske rester skulle findes i denne kirkes krypt. Der er absolut ikke noget i vejen for, at denne overlevering kan være sand. Omkring en million kristne indere hører til denne kirke.

I Trankebar besøgte vi først og fremmest den gamle danske Zionskirke, der blev bygget i 1701 som den ældste lutherske kirkebygning i Indien bortset fra fæstningens kapel. Den er nu blevet smukt restaureret delvis for midler, indsamlet i danske kirker pinsedag, den såkaldte »Kirkehjælp». Den tilhører nu »Den sydindiske Kirke», en kirkeunion, hvor anglikanerne udgør hovedparten. Vi fik også en god orientering om den første lutherske mission i Indien, hvor den danske kirke spillede en stor rolle. I året 1706 gik de to missionærer Ziegenbalg og Plütschau i land i Trankebar, udsendt af kong Frederik den 4. og ordineret i Frue Kirke i København. De var som bekendt tysktalende, uddannet i Halle i Tyskland, hvorfra missionsarbejdet i flere slægtled blev ledet. I 1718 blev missionens kirke, Jerusalemskirken bygget. Denne smukke og velholdte kirke tilhører i dag »Den tamilske lutherske Kirke», der også driver en række institutioner i den gamle danske by. Det er en »bispekirke» med baggrund i en union af tysk og svensk mission; flere svenske har været biskopper her. Jeg kunne ikke lade

være med at tænke, om det er dansk fordomsfuldhed med frygt for bispeembedet, der er en af årsagerne til, at den af DMS støttede lutherske Arcot-kirke, hvis område ligger ganske nær, ikke har kunnet forene sig med Tamil-kirken!

7) Tilsidst en række små-glimt fra rejsen, som man vel skulle være præst, måske endda højkirkelig for at lægge mærke til. I Jerusalemskirken og i andre kirker, vi besøgte, fandt jeg, hvad der næsten hører med til al moderne »enhedsliturgi»: både en læsepult og et processionskors. — I den pæne gule præstebolig i Trankebar med udsigt til det blå hav kiggede jeg lidt i præstens bibliotek. Her fandt jeg Regin Prenters »Kirkens lutherske Bekendelse» på tysk ved siden af en bog af den tyske theolog Hans Asmussen! Da vi senere besøgte den gamle danske koloni i Serampore, så vi bl.a. Indiens ældste universitet, grundlagt i 1827 af Frederik den 6. I de meget

smukke bygninger i klassicistisk stil kom vi gennem et læseværelse, hvor jeg ikke kunne lade være med at kigge i nogle af de bøger, der lå ved de studerendes læsepladser. På samme bord fandt jeg en bog af den moderne theolog Moltmann ved siden af en kendt engelsk evangelicals, hvis navn jeg har glemt. I disse bygninger besøgte vi også et lille museum for den berømte missionær William Carey, der gennem længere tid fik et fristed her, selv om han oprindeligt var baptist. Her blev mine rejsefæller virkelig imponerede, da de så en række med 28 oversættelser af bibeldele, som denne forhenværende skomager med sin enestående sprogbegavelse var hovedmanden for!

Det sidste glimt fra min »opdagelsesrejse» er et vidnesbyrd om, at selv om man en tid kan flygte fra nogle triste folkekirkelige tilstande, kan man ikke helt undslippe spor af moderne forfaldsteologi! I forbindelse med besøget på

Zionskirken i Trankebar, den første lutherske kirke i Indien

den gamle danske fæstning skulle vi også besøge den noget senere byggede engelske fæstning i Madras. Til dette store og velholdte fort hører en smuk garnisonskirke, St. Marys, bygget i 1680 som den ældste anglikanske kirke i Indien, nu tilhørende »Den syndiske Kirke». I kirkens boghylder var der flere tryksager stærkt præget bl.a. af »freds-theologi», udgivet af kirkens præst. På eet af dem var trykt en bøn om fred, der efter sigende blev bedt af mennesker »af enhver tro». Praktisk nok var der ikke angivet en bestemt »gud» som adresse! I kirken var der opstillet et kors, der blot var slået sammen af to umalede brædder. På korset var der med tegnestifter heftet en hel masse små sedler med bønneemner, allesammen af »fredspolitisk» art fra verdens krisecentre. Foruden eet enkelt fra Indien var der sedler om Libanon, Irland, Syd-Afrika, Nicaragua og mange andre navne fra den daglige avis. Meningen var vel, at dette skulle gøre kristendommen »aktuel» og livsnær for den lillebitte menighed i det vældige hindusamfund med dets uendelighed af virke-

lig nære problemer? Ak ja, hvad kan præster ikke finde på — derude som herhjemme?

Jeg må bekende, at jeg ovenpå denne desværre så velkendte »protestantiske» kristendom i Madras fik stor glæde ved et par dage senere at besøge den tredje koloni- og fæstningsby på samme kyst, det franske Pondicherry. Det er en meget smuk by med en endnu næsten uberrørt fransk bykerne med flere smukke kirker. Selv om jeg kom forsent til søndagsmessen, brugte jeg en times tid i den store kirkes stilhed, hvor jeg dels læste søndagsteksterne fra min danske salmebog og dels læste de øvrige tekster til søndagen i en tryksag til selve dagen, sikkert fælles for den katolske kirke i hele Indien. Her havde jeg en dejlig fornemmelse af at være på fast grund igen. Siden forfulgte jeg af denne tanke: Mon det dog ikke først og fremmest er en virkelig liturgisk-præget og sakramental kristendom, Indien har brug for at møde?

Poul Ulsdal

SET MED INDISKE ØJNE

NÅR jeg som Inder og som Kristen sidder i en luthersk kirke i Danmark, ser og føler jeg meget som sikkert er forskelligt fra hvad folk omkring mig ser og føler. Da jeg kun forstår en del af hvad der siges i prædikenen eller synges om i salmerne, tilbringer jeg megen tid med at se hvad der sker omkring mig, i selvsagelse. Og selvfølgelig, husker jeg et hav af forskelle, men føler samtidig inderst inde, essensen af enhed i al kristen gudstjeneste.

Nogle af de forskelle jeg ser mellem det religiøse miljø jeg er sat ind i, og den religiøse baggrund jeg kommer fra, er forskelle i bygninger, menigheder, små forskelle i ritualer, i kirkemusik, og måske i holdninger.

I Frederikssund Kirke sidder jeg i en bygning med tykke kampestens mure og lave hvælvinger. Det minder mig om en hvidkalket tunnel. Det har lidenhed og en varme som føles venlig, og en fornemmelse af alder og soliditet, der giver en følelse af stabilitet i forvirrende nye omgivelser. Dørene og hvælvingerne er så lave at jeg tror Gud må bukke hovedet på vej ind om søndagen.

Den fredfyldte enkelhed i denne tidlige landsbykirke minder mig om Adivasiernes (stammefolkenes) landsbykirker i staten Bihar i det østlige Indien. Disse kirker er også små og enkle, og står nær landsbyer i rydninger i junglen, omgivet af mægtige 'sal' og 'teak' træer. Sommetider står de mod en baggrund af ris eller hvedemarker. Kirkerne i afsides stamme-

områder består ofte kun af firkantede lerbygninger, i den naturlige farve fra det lyse ler de er pudset med, og med et tag af simple brændte teglsten. Inden døre er der et stampet lergulv, en enkel prædikestol af træ, en døbefont også af træ. Der kan være træbænke uden ryg, til at sidde på, eller blot måtter af risstrå på gulvet. Salmerne er ofte af tysk oprindelse, sunget enten på et af de stedlige stammesprog eller på Hindi, akkompagneret af et 'harmonium' (en kasse med harmonikaklaviatur foran og en bælg på bagsiden, der betjenes med venstre hånd, medens højre hånd betjener tangenterne), og en 'mandar' (en elliptisk lertromme betrukket med abeskind, og som betjenes med fingrene. I stigende grad bruges nu stammemusik og -rytmer i gudstjenesten.

Nogle kirker er himmelstræbende murstensstrukturer med slanke spir og høje søjler der bærer taget over brede verandaer omkring kirkens skib, og med indgangsportaler store nok til at fortidens kareter kunne køre ind. Inde i kirken er hvælvinger eller loft meget højt oppe, med rækker af elektriske vifter hængende over stolerækkerne. Bag alteret er der høje farvestrålende blyindfattede vinduer med bibelske motiver. Der hænger ingen skibe i kirkerne. Bygningerne er konstrueret for at give lys og luft. Kirkestolene er i træ, enten bænke eller enkelt stole, ofte med rørfletning i sæde og ryg for at give ventilation i Indiens stærke varme. Mange kirker er omgivet af store åbne arealer, men der er ingen grave omkring. Kirkegårdene dækker store fællesområder, og bruges af kristne af alle trosretninger, så de kan ikke tilhøre en kirke alene. I små kristne samfund i Himalayabjergene er 'kirken' ikke mere end en bjælkehytte. I denne bjergegns byer (der er ikke mange store byer) er kirkerne små og bygget i kampesten — noget lignende Frederikssund Kirke.

Een kirke jeg specielt mindes er den som findes ved Spedalskhedsmissionens Hospital som tilhører Arcot Lutheran

Church i Sydindien. Denne kirke er bygget i en stil baseret på Hindutemplers bedesale. Det er en stor kvadratisk bygning med et hvidt køligt marmorgulv — ingen bænke eller måtter til at sidde på. Bygningen er åben på tre sider. Taget bæres af kraftige, rigt udskårne søjler. Den eneste væg er bygget i natursten, og herpå hænger et assymmetrisk kors i træ — meget stærkt i sin nøgne simpelhed. Nærved står en simpel talerstol i træ. Her holdes kristen andagt morgen og aften. Arkitekturen er indisk — med vilje, så patienter og ansatte tilhørende andre religioner, og som frivilligt kommer til andagt her kan føle sig veltilpas i kendte omgivelser. Ideen med at Gud er ubundet af arkitektoniske stilarter har virket beundringsværdigt vel i dette tilfælde, og andagt her giver en stærk følelse af samhørighed.

Hvad er mine erfaringer med menigheder i kirkerne? Dem jeg husker er uadtil meget forskellige fra folk jeg ser omkring mig i Frederikssund Kirke. I de afsides egne i Ranchi Distriktet, i det østlige Indien, sidder menigheden på måtter af risstrå på kirkens gulv, — mændene til en side, kvinder og børn til den anden. Mænd går til alters først. Der er bevægelse og stillfærdig forvirring på kvindesiden fra tid til anden, børn er børn verden over, og de kan ikke sidde stille længe af gangen. Grædende babyer bliver beskedent dækket med 'palluen' (løst skulderoverhæng) på moderens sari medens de får bryst. På trods af forstyrrelserne er der en dybt andagtfuld atmosfære. Disse mennesker er endnu ikke plettet af de uddannedes skoling. De bevarer stadig, en charmerende måde, en naturlig jævnhed og oprigtighed som får Gud til at smile. Jeg tror Han kan lide dem.

De menigheder i større byer, som følger Den Nordindiske Kirkes (tidligere Anglikansk) gudstjeneste på engelsk, sidder enten på bænke eller på enkelt stole, mænd og kvinder sidder ved siden af hinanden. Kvindernes silkesarier lyser op i kirken, de fleste kvinder dækker

hovedet som tegn på respekt. Også som et tegn på respekt er mange præster barfodede foran alteret. Menighederne synger salmerne stående, og knæler på skamler for at bede. Nadvergudstjenestens form er den samme som i Frederikssund Kirke. Læsning fra Det Gamle Testamente og Epistlen udføres af et medlem af menigheden, og liturgien læses enten af en lægperson eller af degnen stående i midtergangen. 'Fredshilsen' under gudstjenesten gives af alle i menigheden, idet man vender sig til sidemændene på begge sider, og enten hilser ved at trykke deres hænder med begge sine hænder, eller ved at holde hænderne op foran sig i den indiske hilsen 'Namaste'. Børn modtager ikke brødet og vinen under altergang, før de er konfirmerede, men de kan knæle sammen med deres forældre og får så en velsignelse af præsten. Nadverbrødet modtages fra præsten med højre hånd anbragt over venstre i korsform, og vinen drikkes fra den fælles alterkalk. Præsten bærer aldrig pi-bekrave, og purpur er en farve som udelukkende bruges i passionstiden, ikke til jul. Kun biskopper udfører konfirmationssakramentet. Kvindelige præster er ualmindelige. Den første kvindelige præst i Den Nordindiske Kirke blev præsteviet i Kalkutta Stift i 1986. Pastor Margaret McGregor blev indsat som præst for en bengalitalende menighed, et betydeligt brud med Indisk kirketradition.

Der er stigende forståelse for nødvendigheden af at kristne i Indien 'Indianiserer' rytmerne og de ydre former i den kristne gudstjeneste på en måde der er bedre i tråd med de indiske kristnes kultur. Sommetider (jeg har oplevet at en katolsk præst gjorde dette) sidder præsten på gulvet med korslagte ben ligesom de traditionelle indiske religiøse lærere, og bærer messehagel trykt eller broderet med acceptable indiske motiver. Nyere malerier og blomsterdekorationer i kirkerne er indiske i deres kunstneriske udtryksform, lys nær alteret er ofte indiske olielamper. Til specielle

kristne højtider bruges ofte 'rangoli' (mønstre i farvet rismel) på kirkens gulv. For en generation siden ville disse udvortes tegn have været 'chockerende hedensk'. Nu er de 'kulturelt indiske' og vinder stadig større udbredelse. I 1986 afholdtes en konference, i Bangalore i Sydindien, hvor kristne musikere fra hele landet mødtes for at starte nationale tiltag for at indianisere den musik der bruges i gudstjenesten i stedet for at klynge sig til den musik, som kom med udenlandske missionærer.

I nogle egne, som Ranchi Distrikt i Bihar, er dans og musik i den lokale stammetradition en del af kirkens liv, og bruges ved mange festlige lejligheder. Juleaftensdansen på landsbyens tærskelplads varer ofte til næste morgen. Musikken er stammefolkernes traditionelle, teksterne er historier fra Biblen. Man må huske at stammesprogene ikke havde nogen skrift intil for relativt nylig. Når en Biskop eller anden vigtig gæst kommer til landsbyen, modtages han ved landsbyens udkant hvor kvinder fra landsbyen vasker gæstens hænder (sommetider også fødder), og derefter leder kvindernes dans gæsten ind til landsbyen.

At give til kirken er meget forskelligt i Indien og her. Det er meget mere personligt i Indien. Der støtter det offentlige ikke kirken finansielt, det tillader den blot at eksistere i et samfund med flere religioner. Der samles ind fra menigheden hver søndag. Det sker i penge de fleste steder, men i nogle landsbysamfund er det i ris eller hvede, afhængig af årstiden. Husmødrene putter en håndfuld korn til side hver dag inden de laver mad til familien. Den ugentlige indsamling lægges i kirkens indsamlingskurv under gudstjenesten om søndagen. At give til kirken bliver et lille dagligt offer. Indsamlingsposen eller kurven sendes rundt i menigheden mens offertoriesalmen synges. I nogle kirker kan medlemmerne i fastetiden tage 'selvafkaldsæsker' med hjem, i disse lægges små beløb gennem fastetiden efterhånden

den som familiens medlemmer giver afkald på noget af det de normalt nyder, for eksempel prisen på cigaretter, nyt tøj, slik eller unødvendig forlystelse. Æskerne afleveres i kirken påskesøndag. Nogle kirker har også 'frivillige ofringer' hvor medlemmer giver et bestemt beløb hver måned, dette er foruden det som lægges i indsamlingsbøsserne om søndagen. Der rejses også penge gennem årlige teaterforestillinger, koncerter og basarer organiseret af kirkens medlemmer. I Indien må kristne give til kirken af deres tid og talent såvel som af deres finansielle ressourcer, hvis de ikke gjorde det ville deres kirke ikke eksistere. I nogle kristne samfund betales der stadig 'tjende' (en tiendedel af ens indkomst) til kirken. Det er ejendommeligt at komme i kirke her, hvor der ikke gives synligt.

I Indien konfronteres man ustandseligt med varierende forestillinger om Gud. Ved siden af de anerkendte helligdomme så som Hindu templer, Sikh gurdwaras, Muslimske moskeer, Buddhistske gompas og kristne kirker, så findes Gud overalt. Hvert hjem har et hjørne helliget Gud. Det kan være et alter som hænger på væggen med et billede af Kristus, et kors og et lys. Det kan være en 'puja dalan' (bederum) med Gud fremstillet efter hinduernes tradition, med brændende lys og med et offer af friske blomster. Det kan være hellige muslimske tekster sat op på væggen, et Buddhistsk bønnehjul, bønneflag og en rosenkrans, eller et billede af Guru Nanak (Sikhreligionens grundlægger) og Granth Sahiben (Sikhernes hellige bog), eller et billede af Zoroaster (grundlægger af Zoroastrianismen som den praktiseres af Parseerne i Indien) med en 'evig flamme' tæt ved. Man kan finde udtryk for disse forskellige former for tro i lastvogne, taxier og også i butikker. Gudstroen er en integreret del af hverdagen og der er respekt for religion i alle former. Ved solopgang hver morgen, i millioner af hjem i byer og landsbyer, beder mænd, kvinder og børn, om Guds velsignelse i deres liv og i deres arbejde. De beder en

takkebøn igen ved solnedgang. Fordi religion er så vigtig for så mange gøres der mange ærlige forsøg på at finde 'en fællesnævner' blandt religioner. Inter-religiøns økumenisme samt økumenismen blandt kristne trosretninger finder udtryk gennem inter-religiøse bønnemøder for store forsamlinger af mennesker fra alle religioner, ligeså byttes der præster eller prædikanter mellem forskellige kristne trosretninger. Jeg kan ikke acceptere den holdning der udtrykkes af dem som bruger ordet 'hedensk' med foragt og selvfølgelig overlegenhed for at forkaste andre som søger Godhed og Sandhed, i former der er forskellige fra hvad vi kristne bekender os til. Disse 'hedninger' er ofte højt kultiverede og intelligente mennesker med tro af en kvalitet der ofte sætter vor lunkne Kristne tro og religiøse ligegyldighed til skamme. Jeg har større respekt for den tro og ærbødighed som jeg har set de såkaldte 'hedninger' tilnærme sig deres forestilling om Gud med, end jeg har for en yndig pige som finiser og leger gennem et helt alvorligt sakramente som konfirmationen, tilsyneladende uden respekt for eller forståelse for betydningen af det der foregår.

I Indien har julen Kristus den centrale ide. Der opføres krybbespil og opstilles krybber i kirkerne. Sommetider er der krybber udenfor kirkerne med figurer i naturlig størrelse. Julekort, 'Carol'-sangere, specielle gudstjenester såvel som de nationale medier har focus på Kristi fødsel samt de traditioner der omgiver denne altafgørende begivenhed. Aldrig før har jeg set kåde nisser og en gryntende gorilla skubbe Kristus ud af børns tanker medens de forbereder sig til Jul. Jeg kan ikke acceptere den intellektuelle arrogance der føler sig berettiget til at latterliggøre det som er helligt for andre. Jeg er heller ingen beundrer af teoretisk troskab som dækker hvad der i virkeligheden er foragt for alt hvad der er helligt.

Det kaleidoskop af religioner man møder i Indien har en paradoksal effekt.

Det bringer accept af forskellige opfat-
telser af Gud og respekt for al ærlig reli-
giøs søgen, men det tvinger en til stær-
kere tro og mere aktiv deltagelse i ens
egen religion. Man tvinges til at identifi-
cere sig efter sin overbevisning. I en ver-
den med religiøse forskelligheder står
Kristendommens skønhed og enkelhed
frem sammen med sandhed, næstekær-
lighed og lighed for Gud som det der gør
Kristendommen dyrebar for de kristne
og accepteret af ikke-kristne.

Ligegyldigt hvor i verden en kristen
går til gudstjeneste så er der en kerne af
enhed som gør forandringer i sted, sprog
og form ubetydelig. Det meste af den
følelse af utilstrækkelighed jeg oplever i
de fleste situationer i Danmark, smelter

væk som smør på en pande, når jeg går
til alteret i Frederikssund Kirke for at
modtage den hellige nadver. Jeg ved at
jeg modtager det samme 'Blod' og det
samme 'Legeme', den samme 'Nåde'
som alle andre på dette lille hellige sted.
Jeg modtager disse ting som min egen
ret – et Guds barn, der søger Gud. I et
kort øjeblik træller jeg ikke på blyvin-
ger, men svinger mig med lethed i frihe-
dens univers, og råber triumferende i
min sjæls stilhed »Jeg er!», »Jeg kan»,
»Din Nåde er mig nok». Et øjeblik for-
står jeg fuldkommen frihed, fuldkom-
men fred, fuldkommen lighed. I den
kristne nadver har jeg rørt ved fligen af
Hans kjortel. Jeg lever.

Sally Larsen

DEN GENKENDELIGE DANSKE GUDSTJENESTE

*Idet der henvises til sidste nummer af
Re-formatio side 22 under overskriften
»En kommentar«, bringes denne artikel
af professor Svend Holm-Nielsen. Artik-
len giver udtryk for professor Svend
Holm-Nielsens meninger, og ikke for re-
daktionens.*

Red.

DEN letteste og enkleste måde at
definere gudstjenestens gen-
kendelighed på er ved at hen-
vise til beskrivelsen af den
danske gudstjeneste i alterbogen eller om-
me bag i salmebogen med de variations-
muligheder, der er angivet. Og så føje til,
at hvis en gudstjeneste går ud over, hvad
der dér står beskrevet, er den ikke læn-
gere genkendelig. Men det ville alligevel
være for let og for enkelt. Genkendelig-
hed er ikke uden videre det samme som
uforanderlighed. Et menneske er heller
ikke uigenkendeligt, fordi det optræder
i andet tøj end det, man sædvanligvis

har set dette menneske i. Om uigenken-
delighed kan man først tale, når et men-
neske udstyrer sig på en måde, så det
skjuler det, der er det karakteristiske
ved netop dette menneske. Det kan for
eksempel tage maske på for at skjule sin
identitet og tilstræbe at blive genkendt
som et andet menneske.

Den danske folkekirkes gudstjeneste
har sin historie med rødder helt ned i
oldtiden, ja, i virkeligheden tilbage i den
jødiske synagogegudstjeneste. Den har
flere og færre lighedspunkter med guds-
tjenesteformer i en lang række andre
kirkesamfund. Den har viklet sig ud fra
den romersk-katolske kirkes gudstjene-
ste, og den kirke kan man for min skyld
gerne kalde moderkirke, hvis man ved
»moder« forstår et historisk-biologisk
ophav.

Men to ting er karakteristiske for den
danske folkekirkes gudstjeneste, og i
dem adskiller den sig først og fremmest
fra den romersk-katolske, i bund og
grund. Den ene ting er, at gudstjenestens
funktion ene og alene er at være ud-
tryksform for evangeliet. Kirkens eksis-
tensberettigelse er ene og alene dens

forpligtelse til at forkynde evangeliet.
Den har ikke til opgave at dække et
menneskes religiøse behov, hvis menne-
sket har et sådant. Er det det, det drejer
sig om, er det såmænd ligegyldigt, om
man er kristen, jøde eller muslim. Smag
og behag er forskellig. Men når talen er
om evangeliet, gælder smag og behag in-
tet. Evangeliet er ikke opfundet af men-
nesker og håndteres ikke af mennesker.
Det kommer til mennesket udefra, fra
Gud. Derfor har et menneske ikke magt
over evangeliet, men evangeliet har magt
over mennesket. Det er reel snak at
sige, at alt det med evangeliet er noget
vrøvl, og at man hellere skal snakke om
noget andet. Sådan er der så mange, der
snakker om så meget andet, selvom de
ikke ligeud tør vedgå, at evangeliet er
noget vrøvl. Men forkyndelsen af dette
evangelium er altså den danske folkekir-
kes eksistensberettigelse. Dermed har
den sit grundlag i reformationen, og der-
for er den danske folkekirke en lu-
thersk-protestantisk kirke.

Den anden ting, der kendetegner den
danske gudstjeneste er, at den er fol-
kelig. Den danske kirke er folkets kirke;
det ses alene af, at det er den folkevalgte
rigsdag, der ordner dens affærer. Den er
altså ikke præsternes kirke. Præsten er
blot indsat for en god ordens skyld til at
varetage kirkens funktion. Hans ordina-
tion forlener ham ikke med en særlig
værdighed over for andre mennesker.
Folket sætter ham til hans bestilling, og
han er og forbliver selv en af folket. Der-
for er den gudstjeneste, han varetager,
også folkelig, det vil sige en gudstjeneste
for folket. Jeg ved godt, at man ofte
vrænger ad dette ord »folkelig« og side-
stiller det med »vulgær« og »plat«. Men
at nogle misbruger ordet på den måde
skal ikke forhindre mig i at fastholde, at
kirken er folkets kirke, og at dens guds-
tjeneste derfor skal være folkelig. Jeg vil
heller ikke godkende, at man manipule-
rer med ordet folkekirke på den måde,
at man indskrænker »folket« til at være
den del af det danske folk, der aktivt in-
teresserer sig for kirken og dens gudstjene-

ste, så man taler om »kirkefolket«, der så
bliver det samme som menigheden. Det
er omtrent på samme måde, som man
taler om »sportsfolket« for den del af
det danske folk, der deltager aktivt i for-
skellige former for udøvelse af sport.
Men den danske folkekirke er ikke en
sportsforening, og den kan ikke udeluk-
ke nogen af folket fra at være en del af
denne kirke. Derimod kan selvfølgelig
de af folket, der ønsker det, tilkendegi-
ve, at de ikke vil høre til folkets kirke.

Hovedbestanddelene af den danske
folkekirkes gudstjeneste er bøn, læsning
fra den hellige skrift og udlægningen af
denne læsning; det forestås altsammen
af præsten, og folket giver sit bidrag til
denne tjeneste for Gud gennem salme-
sangen. Dertil kommer selvfølgelig de sa-
kramentale handlinger, dåb og nadver;
men de er ikke nødvendige led af en
gudstjeneste, og dem ser jeg derfor bort
fra her.

Det er gudstjenestens grundelemen-
ter, men de er ikke uorørlige, og de beho-
ver ikke at være uforanderlige. Der er i
løbet af århundrederne sket ændringer.
Bønner har fået nye formuleringer, der
er kommet nye skriftlæsninger, salmer
er gået af brug, og andre er kommet til,
salmer har skiftet melodier. Også i vore
dage sker der ændringer. Just i disse år
er der ved at ske ret så gennemgribende
en ændring med flytning af epistel-lek-
tielæsning og indførelse af gammeltesta-
mentlige læsninger, nye kollekter, æn-
drede ritualer. Man kan have forskellige
meninger om disse ændringsforslag, og
jeg har min mening. Det er altid til dis-
kussion, om ændringerne er gode eller
dårlige. Men der er to ting, der ikke er
til diskussion: Ændringer foretages kun
ud fra det synspunkt, at evangeliet bed-
re skal kunne komme til orde, og æn-
dringer skal bidrage til gudstjenestens
folkelighed.

Det betyder ikke, at der ikke ved
gudstjenestens tilrettelæggelse og ved
ændringer i denne tilrettelæggelse kan
tages æstetiske hensyn. Alt, hvad der i
denne verden skal forelægges og forkyn-

des, klædes i en eller anden form, og det er rimeligt, og det er smukt, at denne form er så præsentabel som muligt ud fra et æstetisk synspunkt. Det er også rimeligt, at gudstjenesten forløber på en æstetisk smuk måde. Men aldrig må det æstetiske komme til at dominere og blive et skjul for det evangelium, som det er gudstjenestens eneste opgave og pligt at lade komme til orde. Og her gælder det ikke til bunds, at smag og behag er forskellig. Her er der tale om en balancekunst, som ikke kan være bestemt af den enkeltes æstetiske lyster og tilbøjeligheder. I vores uordnede folkekirke kan der være plads for megen uskyldig løssluppenhed. Men hvor det går over gevind, hvor den enkelte ikke selv er i stand til at trække en grænse, må andre skride ind.

Så er det folket, der, gennem sit menighedsråd, må tage affære og hos de kirkelige myndigheder forlange excesserne standset. Det er ikke muligt på forhånd og generelt at trække en grænse. Så meget afhænger af tid og sted. Jeg tager ikke forargelse af anvendelsen af messetøj, selvom jeg ikke gerne bruger det selv. Men når det begynder at tage overhånd, og messedragter for at være effektive skal have de rette liturgiske farver og være jo prægtigere jo rigere kirken er, så bliver jeg forarget. Og når man beriger en folkelig dansk evangelisk gudstjeneste med rogelsessvingende processioner og med opremsning af mysteriøse formuleringer og med knæfaldende gebærder, så spørger jeg mig selv, hvorfor disse mennesker dog ikke melder sig ind i den katolske kirke, hvor de retteligt hører hjemme. Og jeg kan ikke lade

være at spørge mig selv, om svaret skulle være, at det – rent bogstaveligt – lønner sig bedre at blive inden for den danske folkekirkes vide rammer, så længe et tålmodigt folk finder sig i det og en vattet kirkelig myndighed ser gennem fingre. Og – fra den modsatte side – jeg kan – omend lidt modstræbende – acceptere lokale salmebogstillæg, hvor godliden- de mennesker gør deres bedste – der oftest ikke er særlig godt – for at lade evangeliet lyde. Men når den slags salmer bliver til udgydelser om, hvad der rører sig i et eller andet tilfældigt menneskes indre, eller hvor man for folkelighedens skyld giver sig til at synge »Jens Vejmand« ved en gudstjeneste, dér er folkeligheden blevet til plathed, og man forråder såvel gudstjenesten som »Jens Vejmand«. Og så bør en eller anden skride ind.

For nu at samle det hele sammen: Den danske folkekirkes gudstjeneste kan udstyres på forskellig vis ud fra lidt varierede synspunkter, men sådan at den stadig er genkendelig som den danske folkekirkes gudstjeneste. Men hvor den udstyres med noget, der ikke sigter på at lade evangeliet komme til orde, og måske endda hindrer at det kommer til at lyde, dér er gudstjenesten ikke længere genkendelig. Og hvor gudstjenestens udstyr i mindste måde bidrager til at give præsten en særstilling og gøre ham til en mellemmand mellem Gud og det enkelte menneske eller mellem Gud og folket, dér er den luthersk-protestantiske kirke forrådt, og gudstjenesten blevet uigenkendelig, fordi den er blevet til en dyrkelse af mennesket og ikke af Gud.

Svend Holm-Nielsen

OM KALKMALERIER – MED VÆGT PÅ EN DETALJE

DER er mange indgange til kir-
kens verden. Vi er i vor kirke
vant til, at det enten er skrif-
ten eller det levende ord, der
lukker op for mennesker, hvor den krist-

ne tro leves. Selv om det er hovedind-
gangene, så er der også flere sideindgan-
ge, som det kan lade sig gøre at komme
ind ad. Vi benægter vel ikke, at de fin-
des, men vi gør kun lidt brug af dem, og

vi tillægger dem i hvert fald ikke i almin-
delighed særlig betydning. Musikken
kan være en sådan sideindgang; forbøn-
nen og helbredelsen kan være det; og
gerningen for din næste. Den indgang,
der ligger tættest ved den traditionelle
forkyndelse, er vel billedet.

Den kristne billedkunst er mangfol-
dig, som det talte ord er det. Der er bil-
leder, der beskriver, forkyn-der eller vid-
ner for beskueren. Der er billeder, der
lovpriser eller udtrykker bøn. Billeder
kan søge at tale til den udenforstående
eller være beregnede for den indforstå-
ede.

Kalkmalerierne i vore kirkebygninger
spænder vel over det meste af det felt,
som den kristne billedkunst bevæger sig
i. De er jo blevet til over en periode på
adskillige århundreder – fra o. 1100 til
i dag – kun afbrudt af et par århundre-
der, det 18. og 19. Her i landet satte re-
formationen nemlig ikke en stopper for
billedudsmykningen.

Billederne kan i vore dage selvfølgelig
betragtes ud fra en rent kunsthistorisk
eller kulturhistorisk interesse. Og der er
mange, der af den grund lægger deres
udflugt forbi en interessant kirkebyg-
ning – ofte med en eller anden beskri-
velse i hånden. Måske bliver interessen
ikke ved med at være udelukkende hi-
storisk. Billederne taler et stærkt sprog,
der i længden kun vanskeligt lader sig
overhøre.

Der er usædvanligt mange kalkmaleri-
er i de gamle danske kirkebygninger. De
fleste, men altså ikke nær alle, er fra en
tid, hvor kirken ikke følte sig delt af lan-
degrænser. Derfor svarer de danske bille-
der i stil og motivvalg ofte til dem, der
på den tid blev lavet i andre europæiske
lande. Når vi ser på sådanne gamle bille-
der fra før reformationen, så får vi ind-
blik i en trosverden med forestillinger,
der adskiller sig en del fra dem, vi har
som en følge dels af vor evangelisk-lu-
therske kristendomsforståelse og dels af
vor tids viden. Helgenlegenderne satte
f. eks. deres tydelige spor på billederne.

Veronikas svededug

Det er en sådan helgenlegende, vi skal se
på denne gang.

I Viskinge Kirke, 10 km øst for Ka-
lundborg, er der nogle meget fornemme
kalkmalerier, der dateres til o. 1425.
Det er nok mest kendte af billederne vi-
ser korsbæringen. Billedet svarer stort
set til det indtryk, man får ved at læse i
Det nye Testamente om Jesus, der selv
måtte bære sit kors til Golgata.

Der er dog en væsentlig afvigelse, der
stammer fra legendernes verden. Det er
fremstillingen af Veronika, der midt for
korsstammen viser en svededug frem.

Historien går tilbage til en from kvin-
de, som der berettes om i nytestamentli-
ge apokryfe (ikke-kanoniske) skrifter.
Legenden fortæller, at Veronika aftror-
de Jesu svedige og blodige ansigt i et
klæde, da han bar korset på lidelsens
vej. Frelserens ansigtstræk fremkom da
ved et aftryk på svededugen. Veronikas
helgendag er den 3. februar.

Det er dette billede, Veronika på
kalkmaleriet viser frem med smerteblan-
det forundring. På svededugen er der in-
gen tornekrone, og ansigtet virker ikke
udmattet, som det gør på den levende
Jesus, der lider under byrden af det
kors, som lidt senere skal torturere ham
til døde.

Selv om motivet altså ikke er evange-
lisk korrekt, fordi legenden har fået lov
til at komme med, så er det netop dette
forhold, der gør, at vi i et og samme bil-
lede kan se Jesu to naturer – den gud-
dommelige og den menneskelige – afbil-
dede hver for sig og dog uadskilleligt
forenet i personens enhed. Jesus, der
bærer korset, viser med al tydelighed
den menneskelige natur. Og at Jesus
samtidig er guddommelig fremgår af det
fredfyldte og afklarede billede på svede-
dugen. Dermed er gjort et kunststykke:
på samme billede at vise to portrætter,
der afbilder hver sin natur, uden at vise
to personer.

Ser vi på kalkmalerierne i deres hel-
hed, taler de til os i vidt forskellige
sprog fra hver sin tid. Det er i sig selv en

oplevelse, der kan være berigende, fordi hver tid har sit bidrag at yde til en forståelse af evangeliet. Men kigger vi på detaljerne, så er der en endeløs række af væsentligt og uvæsentligt mellem hinanden: væsentlige tydinge af centrale

elementer i den kristne symbolik og uvæsentlige pudsigheder, der afspejler en folkelig opfattelse af forhold, hvor man kun havde fantasien at holde sig til.

Sven Hansen

LAMBETH KONFERENCEN OG KVINDELIGE BISKOPPER

MANGE af de nordamerikanske biskopper – fra USA og Canada – kom til Lambethkonferencen fast besluttet på at sikre anerkendelsen af kvinders bispevielse. Nogle af dem erklærede på forhånd at som udtryk for deres harme over at Church of England ikke tillader deres kvindelige præster at virke som præster i England, ville de ikke fejre kommunion mens de opholdt sig i landet efter Lambethkonferencen.

Men Lambethkonferencen gjorde tingene på en anden måde. De 535 anglikanske biskopper blev inddelt i ca. 50

grupper med 10 eller 11 biskopper i hver gruppe. Church of England har 44 stiftsbiskopper. Sammen med 8 valgte vicebiskopper var de i stand til at få en engelsk biskop i hver gruppe.

Den episkopale kirke i USA, ECUSA, har ca. 125 biskopper, så der var 2 eller 3 amerikanske biskopper i hver gruppe. (Kan man forestille sig at den danske folkekirke har 4,65 millioner medlemmer havde 250 biskopper?) De resterende deltagere i hver gruppe på 11 kom fra de andre 29 selvstændige og selvstyrende kirker indenfor den anglikanske kommunion. Den australske biskop som bo-

ede hos os både før og efter Lambethkonferencen fortalte at i hans gruppe på 11 kom mindretallet – 5 – fra engelsktalende stifter, mens flertallet – 6 – kom fra spansk- eller portugisisktalende anglikanske stifter. Dette var ikke typisk. Af hensyn til tolkning blev disse 6 sat i samme gruppe. Men konferencen måtte afholdes på 6 sprog – engelsk, fransk, spansk, swahili, japansk og koreansk. Disse grupper på 11 biskopper var hemmeligheden bag konferencens succes. Hver gruppe begyndte dagen med en bibeltime over Johannesevangeliet. De havde også tid til at fortælle hinanden om det karakteristiske ved hver deres stift og hvordan de så på en biskops arbejdsområde i det stift. De diskuterede også hver dag i gruppen konferencens aktuelle dagsorden. Som følge heraf blev hver gruppe en vennekreds. Og det er dette personlige venskab mellem biskopperne der holder den anglikanske kommunion sammen. Hver enkelt biskop ved at han har bispekolleger på andre kontinenter som er hans personlige venner og som udfører det samme arbejde som han selv.

Anglikanske kirker har en ærkebiskop for hver kirkeprovins. Church of England har to provinser, Canterbury og York. Canada har 4, USA har 9. Hver provins er selvstændig og selvstyrende, men de betragter alle Canterbury som samlingspunktet for deres enhed.

Kvindelige biskopper var ikke på dagsordenen før den 3. uge af den 22 dage lange konference. På det tidspunkt kunne der ikke være tale om at komme med vrede argumenter. Det forslag som man stemte om var »at hver provins respekterer de andre provinser beslutning og holdning i spørgsmålet om ordination og indvielse af kvinder til episkopatet, uden at en sådan respekt nødvendigvis betyder akcept af de bagvedliggende principper og idet der tilstræbes den højest mulige grad af kommunikation med de provinser der afviger». Hvad betød det? Det blev vedtaget med stor tilslutning. Af respekt for den enkeltes

provins' selvstændighed kunne endog erklærede modstandere af kvinders ordination som f.eks. biskoppen af London, stemme for det. Mange aviser refererede afstemningen som om Lambethkonferencen havde stemt for kvindelige biskopper og tilhængerne af kvinders ordination jublede. De syntes ikke at indse at hvis Church of England var gået ind på at »respekttere» de amerikanske planer om at indvie kvindelige biskopper, så var de selv gået med til at »respekttere» Church of England, hvis den besluttede ikke at gøre det.

Der var et andet vigtigt forslag fra ærkebiskoppen i Sydney, Australien, der anmodede provinserne om at afstå fra at indvie en kvinde til biskop for ikke yderligere at svække kommunionen. Det mødte stor modstand fra de amerikanske deltagere og også andre, og blev nedstemt med 277 stemmer mod 187, et flertal på 90. Men uden stemmerne fra de 125 amerikanske biskopper, kunne resultatet være blevet det modsatte.

Så Lambethkonferencen besluttede som venner af anerkende de andre provinser beslutninger, også selv om de ikke er enige med dem. Hvad vil Church of England nu gøre? Spørgsmålet vil blive bragt op på den næste generalsynode, der skal vælges i 1990. Englands generalsynode har 3 »huse» – biskopper, præster og lægfolk. Når det gælder vigtige sager stemmer de separat. 51 % er ikke nok – der skal være to trediedels flertal i hvert hus. Ved tidligere afstemninger har tilhængerne af kvinders ordination været påpasselige med kun at foreslå mindre anliggender, hvor 51 % var nok.

Det egentlige spørgsmål om hvorvidt kvinder skal ordineres er blevet udsat af frygt for ikke at opnå de to trediedels flertal.

Tilhængere af kvinders ordination er optimistiske, sikre på at de for eller senere vil få deres to trediedels flertal. Hvis deres optimisme slår fejl, vil skuffelsen blive bitter. Beslutningen på Lambethkonferencen hilste de velkommen

som helt igennem i deres favør — som udtryk for at det at ordinere og bispevie kvinder ville blive respekteret. De kunne ikke forestille sig at de ville blive bedt om at respektere den modsatte beslutning. De opfører sig som om de ikke kan akceptere nogen anden afgørelse end

den de ønsker. Men det kan vise sig at gå den anden vej. Lambeth 1988 har blot erklæret sig villige til at respektere de afgørelser, som andre træffer, ikke at være enige med dem.

Sidney Linton

Oversættelse: Birte Christensen

KRISTI LEGEMS FEST

TORS DAG den 2. juni holdt vi i Tommerup »Kristi Legems Fest» umiddelbart efter et af moderne i teltmoderækken, indledt med festligt fakkeltog gennem byen op til kirken.

Men hvad er nu egentlig det: Kristi Legems Fest?

Ja, det har vist de fleste glemt, ligesom så mange af kirkens højtidsdage er blevet glemt. Tænk blot på Hellig-3-kongers-dag, Kyndelmisse, Askeonsdag, Mariæ Bebudelse (som man nu har henlagt til 5.s. i fasten, og derved udvisket noget af dens betydning, den lå jo oprindeligt 25. marts, nøjagtig 9 måneder før jul!), Påskelørdag, Sct. Hans (hvem tænker på den som en kirkelig fest?), Mariæ besøgelse, Sct. Michael eller Alle helgens- og Alle sjæles-dagene (som nu er rodet totalt sammen, og til sidst derved næsten har mistet deres betydning). Eller tænk på alle 3-helligdagene, som staten afskaffede ligesom alle de forskellige bods- og bededage, som nu brutalt er smækket sammen til: Store Bededag (som man så masser af steder ikke bruger som bods- og bededag, men til konfirmation!).

Mange af disse festes kendes jo endnu ved deres navne, men deres betydning er glemt, og de fejres kun ganske få steder i kirken endnu (i Tommerup, f.eks.).

Flere af dem afskaffedes, som nævnt, endda ikke af kirken, men af staten, som mente, at der var for mange hellig- (d.v.s.: fri-)dage. Men har man først som kristen oplevet glæden ved at leve med i kirkeåret, glæden ved ikke blot altid at have det samme gennemsnits-andagtsliv,

men virkeligt lade sit liv i og med Herren følge kirkeåret, gennem dets bjerge og dale, med dets fokusering på snart den ene, snart den anden af evangeliets sandheder, så opdager man, hvor stor en berigelse det er, at genoptage nogle af disse glemte fest- og bodsdage. Med hver genopdaget festdag genvindes også synet for en del af evangeliet, som ellers nemt lå i glemsel, eens glæde i Herren forøgedes — så det er i højeste grad at anbefale.

Men nu tilbage til Kristi Legems Fest. Hvad er det? Er det ikke noget frygteligt katolsk noget? Nej, det er ej! Ikke mere end hele vor evangelisk-lutherske kirke er katolsk (hvilket ord jo blot betyder: almindelig).

Ja, festen ligger jo på torsdag efter Hellig Trefoldigheds Fest, hvilket vil sige temmelig nøje et halvt år inde i kirkeåret. Og dermed er *den* (og ikke Hellig Trefoldigheds Fest!) den egentlige afslutning på fest-halvåret, som rummer advent, jul, Hellig 3 konger, fasten, passionen, påsken og pinsen; efter denne fest kommer så det festløse halvår, trinitatstiden.

Og deri ligger noget af meningen med festen: Efter at man i julen har fejret Gud, Faderens fest (ja, det er Faderens fest mere end Sønnens), og i påsken Gud, Sønnens fest og i pinsen Gud, Helligåndens fest, så samler man det hele i den store lovsang til den Treenige Gud på Hellig Trefoldigheds Fest; efter at vi har fejret de 3 personer i den Ene, Sande Gud »hver for sig», kan vi på den dag lovsynge dem alle 3 forenet i Treenighe-

den.

Men: Det er ikke slutningen på fest-halvåret, for det vigtigste, om man så vil, står endnu tilbage: For hvad ville Faderens og Sønnens og Helligåndens gerning gavne os, hvis Sønnen, i hvem hele guddomsfylden bor, efter sin himmelfart blot sad i Himmelen og ikke mere er på jorden? Så er vi jo overladt til os selv. Men sådan er det ikke! Han sagde jo selv: »Det er gavnligt for Jer, at jeg går bort». Ja, for så kunne Han sende Helligånden, og Han havde den væsentligste opgave at føde, danne og nære: Kirken! Og Kirken er Kristi legeme! (Ef. 1,22, Kol. 1,18, Kol. 1,24 m.fl.). Altså er Jesus Kristus endnu på jorden, også efter Hans himmelfart! Han er her, ikke blot åndeligt, men legemligt — for Han har et legeme på jorden: Kirken. Han er hovedet, og vi, Hans troende børn, som til sammen udgør Kirken, vi er Hans »arme og ben», Hans lemmer. Alle kender jo disse udsagn fra Paulus om Kirken som lemmer på Kristi legeme, men alt for mange opfatter dem alt for åndeligt; det er skam ganske konkret ment: Jesus er legemligt tilstede på jorden ... i os (Gal. 2,20. Han gør stadig sine gerninger, som dengang, da Han gik omkring på jorden som menneske: Forkynder evangeliet om at Guds Rige er nær, læger de syge, trøster de bedrøvede o.s.v.; og det gør Han med sine arme og ben, sine lemmer: nemlig Kirken.

Han var i øvrigt også til stede på jorden før sin fødsel som menneske. Da var han til stede i sit udvalgte folk, Israel. Alle kender jo de mange, mange steder i profeternes skrifter, hvor det ikke er til at se, om de taler om Israel eller om Messias (f.eks. når der tales om »Herrens tjener»). Jamen, det er fordi der er tale om både og. Kristus var til stede på jorden, legemligt, i sit folk, Israel. Men: De faldt jo fra, blev færre og færre, som holdt sig til Herren, der levedes hele tiden kun en rest, indtil ..., ja, indtil hele guddomsfylden samlede sig i den Ene: Jesus fra Nazareth, Guds Søn, sand Gud og sandt menneske. Efter Hans død, op-

standelse og himmelfart skabte Gud sig så et nyt folk, eller rettere: et nyt legeme, på jorden: Kirken. Således var, er og bliver da Kristus legemligt til stede på jorden. I Israel, senere som menneske, nu som Kirken. Sådan må det være, når sandheden over alle sandheder er den, at »Ordet blev kød». Vi kristne er jo ikke religiøse, men netop: kristne. For at være religiøs, det vil sige at tro, som alle religionerne på en eller anden måde gør det, at Gud (hvis de overhovedet vil kendes ved Ham) står højt hævet over skabelingen og intet kan eller vil have med den at gøre, o.s.v. Vi derimod tror fuldt og vist, at »Ordet blev kød», Gud blev menneske for vor frelses skyld. Han har skabt alt og os med, og Han giver den skabte verden og menneskene sit yderste og mest afgørende »Ja», da Han i sin al-kærlighed fornedrede sig selv og blev menneske lig. Og netop derfor: Fordi Ordet blev kød, fordi dét er kernen i evangeliet, derfor forstår vi, at Gud heller ikke nu er adskilt fra os; tværtom. Vi er dybt forbundne med Ham i troen på Hans Søn; ja, vi er eet med Ham. Han er hovedet, vi er lemmerne.

Det er dette Hans legeme, vi fejrer på Kristi Legems Fest. Ja det er *HAM*, vi fejrer, selvfølgelig. Han er altid genstanden for *al* vor tilbedelse. Men Han er i os og vi i Ham. Når vi ærer Kristi Legeme, ærer vi Ham, og i Ham også Kirken. Den Kirke, ved hvilken Guds visdom i al dens mangfoldighed skal gives til kende (læs Ef. 3,10-12). Dét var Guds forsæt fra evige tider: Dét at skabe sig et legeme på jorden, Kirken, gennem hvilken Han ville give sig til kende, og i hvilken vi har frimodighed og tillidsfuld adgang til Gud.

Og derfor ærer vi da også på Kristi Legems Fest den hellige nadver. For i den er det jo Kristi Legeme, vi indtager. Det er et mysterium, javel, men det er sandt: Det er Hans legeme, fuldt og vist, vi der indtager. Og det hænger dybt og nøje sammen med dét, at vi er Hans legeme. For det er og forbliver vi ved: at tro ham og indtage ham i nadveren. I då-

ben og ved troen genfødes vi til et helt nyt liv, hvør det ikke længer er os, der lever, men Kristus lever i os; og i dette liv skal vi nu tage føde til os for at kunne leve og vokse — og den føde, det er »det brød, som man skal spise af og ikke dø« (Joh. 6), nemlig Kristi legeme. Ved troen og dåben bliver vi Hans legeme, i nadveren indtager vi Hans legeme og forbliver derved Hans legeme, indtil vi, når Han kommer legemligt igen, skal forenes med Ham, Han som brudgommen og vi som bruden, og BLIVE EET KØD, som brudgom og brud nu engang bliver det. Altsammen er det mysterier for forstanden — men troen fatter det!

Og alt det fejrer vi på Kristi Legems Fest: Dét som hele Guds forsæt fra evighed af sigtede mod: Kristi legeme, Ordet, som blev kød; Kirken, som ER Ham; nadveren, hvor vi gives Ham.

Vi synger ved Kristi Legems Festen i Tommerup (foruden »Sion, pris din saliggører«, som simpelthed er den gamle sekvens-salme til Kristi Legems Fest!) følgende salme, hvoraf de 4 første vers er af Grundtvig, de næste 5 i al beskedenhed gjort af undertegnede:

1. Syng højt, min sjæl, om Jesu død!
Han faldt ej sejerløs,
thi Hans »fuldbragt« så mægtigt lød,
at Helved skjalv og gøs.

2. Det kors, der rødmer af Hans blod,
som vidste ej af svig,
en trappe er til tronens fod,
som står urokkelig.

3. Syng højt, Guds folk: Det er fuldbragt,

al verden Ham er underlagt,
hvis blod på korset randt!

4. For Jesu navn Hans fjender fly
og styrtte for Hans sværd,
mens kronen vinker over sky
den mindste, Ham har kær!

5. Han gav sit legem for os hen
til korsets bitre død,
Han os det giver nu igen
alt under vin og brød.

6. Din hellig nadvers underværk,
Dit legem, Jesus Krist,
med lovsangstone ren og stærk
vi priser sandt og vist.

7. Thi ved at æde på Dit bud
Dit legem, Du Guds Ord,
vi bliver selv Din Kirke-brud,
Dit legeme på jord.

8. Da bliver, når jeg æder Dig,
det sandt, alt i eet nu,
at ikke længer lever jeg,
men ene i mig Du.

9. Så takker, Jesus, vi Dig da,
for leg'met, som såvel
blev givet hen på Golgata
og gives os i kvæld.

Og vi starter med at gå i fakkeltog gennem byen i det begyndende mørke ved 21-tiden og synge sejrssange (»O, store Gud, vi lover Dig«, »Op, I kristne, rust Eder« m.fl.), for at gøre det klart for Satan og hele hans hær, at han er slagen, for her går ikke blot en flok sølle mennesker tur, nej, her går selveste Kristi Legeme sin sejrs-march på jorden — og for Ham alene frygter og flyr al ondskabens hær!

Ham alene være al ære i evighed.
AMEN.

Ole Wierød

LÆST

OMKRING PAVEBESØGET

JEG iler med at omtale udgivelsen af et meget smukt hefte på 64 sider med samme titel. I en fin journalistisk skikkelse kan man her finde en række velskrevne og spændende artikler. Der er også interessante artikler med synspunkter fra den katolske kirke i Island, Norge, Sverige og Finland. Heftet ligner meget de fine års-

skrifter, som den danske katolske kirke udgav en årrække under titlen »tidens tegn« — som jeg meget vil anbefale at købe eller låne på et bibliotek. — Heftet kan købes på KATOLSK FORLAG, Bredgade 69, 1260 København K.

Poul Ulsdal

NYE BØGER

Credo Forlag, Nørrevoldgade 23, 1, 1358 København K., har bedt os omtale følgende bøger:

Carsten Korsholm Poulsen: *Tuismorgen, digte af Sprint*, 93 sider, kr. 80,-.

John White: *Smertensbørn*, 260 sider, Kr. 215,-.

Ninna Brauner og Lisbeth Due Madsen: *Fadervor, et studiehefte*, 24 sider, Kr. 25,-.

Bøger, som jeg har læst, og som jeg kan anbefale:

Elsebet Kieler: *Paven og Kirken*.

Bent Dalsgaard Larsen: *Dansk kristendom og katolsk tradition*.

Begge bøger er udkommet på Katolsk Forlag.

TIL KALENDEREN

Husk Landskonventet i Hans Egedes Kirke, København 4.-6. maj.

De københavnske kirkestævner:
Lørdag den 3. juni i Bethlehemskirken i København.

Retræte for mænd og kvinder på Øm-borgen 24.-27. september. Skriftlig til-melding til pastor Poul Exner, Gymna-sievej 4, 2620 Albertslund.

DEN GENKENDELIGE DANSKE GUDSTJENESTE

AF Re-formatios redaktion er jeg venligt blevet opfordret til at skrive om den danske gudstje-ste ud fra mine erfaringer fra kirkebesøg i store dele af verden. Jeg be-tragtede, og jeg betragter ikke indlægget som et led i polemikken omkring menig-hedsrådsvalget i Sankt Jakobs Sogn, og det fremgik da heller ikke af redaktø-rens opfordring til mig, selvom mit svar til ham om artiklen er blevet brugt — mig uvidende — i den sammenhæng i nr. 1/1989.

Vor gudstjeneste, sammenlignet med 3. verdens lutherske kirkers.
Det første, der slår mig kraftigt er SAL-MESANGEN. Hvor vi herhjemme ud-mærket kan sidde med næsen i salmebo-gen og mime eller i bedste fald brumme med på »Lovet være du, Jesus Krist», må indholdet af sådan en lovsang i kirkerne derude have anderledes *konsekvens*. Lovsang skal synges ud; den bruser, løf-ter, menes.

I Danmark overlader vi det til orglet — og evt. til de betalte kor. Menigheden er vænnet til at blive siddende og lade an-dre overtage ansvaret for lovsangen.

Forslag: Prøv at lade orglet »gå i styk-ker» en søndag eller at lade eventuelle kormedlemmer få kollektiv halsbetæn-delse; underret menigheden og syng selv med!

Liturgien er der — men neddæmpet!

3. verdens-kirkerne betragter sig selv som missionskirker, hvor der hver søn-dag føjes nye til fællesskabet. Disse nye skal føle en tryk ramme, men ikke for-virres af en mængde indforståede og fremmedgørende ritualer. Der er frem-medgørende ritualer nok i den enkleste gudstjenesteform!

Hvis vi tør betragte den danske folke-kirke i en lignende situation, at der hver søndag kan komme nye ansigter, børn, unge og gamle og at vi ønsker, at de dér føler sig trygge, ja så er det vigtigt, at det hele ikke er pakket ind (skjult i?) i formrige udfoldelsesformer og »form-ler». Hvorfor skal der synges »Amena-menamen», »Hå-å-si-an-na» o.s.v.? Hvor-for skal vi nu pludselig herhjemme til at synges trosbekendelsen på en af de dér en-finger-melodier? Er det for, at de fol-kekirke-medlemmer, der dog kan huske deres Fadervor og trosbekendelse, skal få understreget, at de *ikke* hører hjem-me i kirken mere? Jeg kunne trække rig-tig mange flere eksempler frem her af den art.

Klædedragten.

Som regel er kirkerum såvel som præ-stens påklædning i den 3. verden yderst enkel. For det meste er præsten i alba eller i jakkesæt med »hundehalsbånd». Det sidste finder jeg smukt og rigtigt — især ude. En overdreven udklædning af kleresiet har jeg kun set i forbindelse med enkelte af bisperne ude, og hver gang har det slået mig, at kontrasten var for stor i forhold til menighedens fattig-dom og til det økonomiske behov i kir-kens som regel enorme diakonale ind-sats på stedet. Den danske præstekjole, som jeg generelt gerne så erstattet med en hvid, er dog så utrolig morsom og samtidig så dansk og historisk ladet, at

den er alt rigelig påklædning herhjem-me.

Kirketugt med mere.

I u-landene er den traditionelle tro lige om hjørnet. Den katolske kirke har valgt at invitere så store dele af den som muligt indenfor — det er ganske generelt! — men den lutherske kirke holder sig over-måde strengt til disse ting. Der er klar kirketugt i vente for at tage alt andet end ren luthersk lærdom ind, og derfor kniber det sågar også gevaldigt med al-mindeligt samarbejde med andre kirke-samfund på den konto. Det er noget, vi som missionsselskab er meget kede af, men reformerte, anglikanske, katolske og især de hedenske islæt i gudstjene-sten holdes i arms afstand — mindst.

Så strenge synes vi bestemt ikke at være i vor folkekirke, hvor jeg kan se, at der er meget vidt rammer for, hvor me-get det autoriserede gudstjenesteritual kan bøjes.

I mission?

For mig at se, er det hele et spørgsmål, om vor gudstjeneste skal fejres for Guds skyld eller for menighedens skyld. Hvis det er det første, ja så skal den ikke have for lidt — skønt det aldrig vil blive nok. Hvis det er det andet — og der finder I de fleste søstermenigheder ude i verden og også undertegnede — ja så er her nog-le punkter at besinde sig på for en kirke, der altid føler sig i mission.

Dette er skrevet — ligesom mit syns-punkt omkring menighedsrådsvalget — ikke for at være *IMOD* nogen, men for *STÆRKEST MULIGT* at lette vejen til kirkebænken og til en god gudstjeneste-vane for de børn, unge og gamle, jeg kender i Sankt Jakobs Sogn, i Danmark og i den 3. verden. Derfor må jeg sige det og mene det. Højkerkeligt kan det nok ikke kaldes. Det ved jeg; men der skal også være plads til dem og mit, og derfor er jeg glad og taknemmelig for at få lov til at akkrive dette i jeres blad.

Jakob Rønnow

KNUD CHRISTENSEN

KIRKEGADE 9

3600 FREDERIKSSUND

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Ansvarshavende redaktør:

Sognepræst *Knud Christensen*,
Kirkegade 9, 3600 Frederikssund.
Telefon 02 31 03 39.

Redaktionsudvalg:

Sognepræst *Ole Skjerbæk Madsen*,
Åboulevarden 18, 2.th., København V.
Pastor *Anders Studsgård*,
Havervad 7, 6780 Skærbæk.
Pastor *Poul Ulsdal*,
Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.
Sognepræst *Peter Østerby-Jørgensen*, Galtrup,
7950 Erslev Mors.

Ekspedition:

Bladet koster 60 kr. årligt i abonnement, — for
studerende 40 kr. årligt. Beløbet indbetales til
FKF's regnskabsfører, ingeniør *Carl Gustav Petersen*,
Bellisvej 12, 3600 Frederikssund
Telefon 02 31 69 78 — Postgiro 2 08 81 42.

Fællesskabet
KIRKELIG FORNYELSE

Formand:

Sognepræst *Olav Fog*,
Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande.
Telefon 05 34 50 61.

Bestyrelse iøvrigt:

Sognepræst *Poul Exner*, næstformand,
Gymnasievej 4, 2620 Albertslund.
Sygeplejerske *Anna C. B. Hansen*,
Solvangsvej 26, 8400 Ebeltøft.
Omsorgsassistent *Ruth Pilgaard*,
Åvænget 9, 4293 Dianalund.
Sognepræst *Peter Østerby-Jørgensen*, kasserer,
Galtrup, 7950 Erslev Mors.

Medlemmer betaler 160 kr. årligt til fællesskab.
Dette beløb omfatter også abonnement på
Re-formatio. Ægtepar 190 kr. Studerende og
pensionister betaler 80 kr. for enkelt medlemskab.
Pensionistægtepar 95 kr.

Re-formatio's Forlag:

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE's forlag
Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande.
Telefon 05 34 50 61

Ekspedition og daglig ledelse:

Poul Ulsdal, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.
Telefon 05 13 81 05. — Postgiro 5 61 60 50.

INDHOLD — NR. 2 — MAJ 1989 — 32. ÅRGANG

Anima Christi — gammel latinsk bøn	29
<i>Poul Ulsdal</i> : En højkirkelig besøger Indien	30
<i>Sally Larsen</i> : Set med indiske øjne	36
<i>Svend Holm-Nielsen</i> : Den genkendelige danske gudstjeneste	40
<i>Sven Hansen</i> : Om kalkmalerier — med vægt på en detalje	42
<i>Sidney Linton</i> : Lambeth konferencen og kvindelige biskopper	44
<i>Ole Wierød</i> : Kristi Legems Fest	46
<i>Poul Ulsdal</i> : Læst: omkring pavebesøget	49
K. C.: Nye bøger	49
K. C.: Til kalenderen	50
<i>Jakob Rönnow</i> : Den genkendelige danske gudstjeneste	50